

Förordning om en gemensam europeisk köplag

Justitiedepartementet

2011-11-16

Dokumentbeteckning

KOM (2011) 635 slutlig 2011/0284 (COD)

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en gemensam europeisk köplag

[SEK(2011) 1165 slutlig]

[SEK(2011) 1166 slutlig]

Sammanfattning

Förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om en gemensam europeisk köplag syftar till att underlätta för den gränsöverskridande handeln och därmed förbättra den inre marknadens funktion. Förslaget innebär i korthet att en näringsidkare och en konsument i ett gränsöverskridande kontrakt om försäljning av varor, tillhandahållande av digitalt innehåll och av anknyttande tjänster ska kunna välja en enhetlig gemensam europeisk köplag att tillämpas på kontraktet. Även två näringsidkare där minst en av dem hör till kategorin små och medelstora företag ska kunna välja köplagen. Om parterna på ett giltigt sätt har kommit överens om att använda köplagen, ska frågor som omfattas av dess bestämmelser uteslutande regleras av den. I ett sådant fall blir inte längre den annars gällande dispositiva eller tvingande nationella kontraktsrätten tillämplig. Förordningen innebär således inte någon sedvanlig harmonisering av nationell lagstiftning.

Regeringen ser behov av en fortsatt analys, bl.a. av den valda rättsgrunden och förslagets effekter, före det att Sverige kan ta ställning till förslaget. Regeringen välkomnar emellertid att den föreslagna förordningens tillämpningsområde begränsats till försäljning av varor, tillhandahållande av digitalt innehåll och vissa anknutna tjänster. Regeringen avser i förhandlingarna bl.a. verka för att de övergripande lösningarna ska bli rättsligt hållbara och för att

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Förslaget ska ses i ljuset av det omfattande arbete rörande europeisk kontraktsrätt som pågått under flera års tid. År 2008 och 2009 presenterades ett omfattande utkast till en referensram för europeisk kontraktsrätt, Draft Common Frame of Reference (DCFR), som kommissionen låtit en grupp akademiker utarbета. DCFR innehåller bl.a. modellregler och komparativa analyser. Kommissionen följde upp detta genom att den 1 juli 2010 presentera en Grönbok om politiska alternativ för främjande av en europeisk avtalsrätt för konsumenter och företag, KOM (2010) 348.

Som ett svar på grönboken utfärdade Europaparlamentet den 8 juni 2011 en resolution där man uttryckte starkt stöd för ett instrument som skulle främja den inre marknadens utveckling och funktion och skapa fördelar för näringsidkare och konsumenter samt medlemsstaternas rättssystem.

I Europeiska kommissionens meddelande Europa 2020 bekräftas behovet av att göra det lättare och mindre kostsamt för näringsidkare och konsumenter att ingå avtal med partners i andra EU-länder, bl.a. genom att främja utvecklingen av en fakultativ europeisk avtalsrätt.

I den digitala agendan för Europa [KOM(2010) 245 slutlig, s. 13] förespråkas ett europeiskt frivilligt avtalsrättsligt instrument för att komma till rätta med fragmenteringen av avtalsrätten och stärka konsumenternas förtroende för e-handel. Dessutom tillsatte kommissionen under 2010 en expertgrupp bestående av akademiker och praktiker för att utarbета ett underlag som skulle kunna ligga till grund för kommissionens planerade förslag. Expertgruppen presenterade sitt förslag den 3 maj i år.

Kommissionens förslag om en förordning presenterades den 11 oktober 2011.

1.2 Förslagets innehåll

Målsättningarna med förslaget

Det övergripande syftet med förordningsförslaget är att förbättra villkoren för etablerandet av den inre marknaden och dess funktionssätt. Bakgrunden är att kommissionen menar att det finns hinder för den inre marknaden och att många av dessa beror på olikheter i medlemsstaternas nationella kontraktsrätt. Bl.a. anför kommissionen att för näringsidkare innebär olikheterna ytterligare komplexitet och kostnader, speciellt vid export av

varor och tjänster till flera andra EU-länder. Olikheterna sägs göra det svårare för konsumenterna att handla i andra länder än i sitt eget och detta är, enligt kommissionen, särskilt påtagligt vid köp på Internet.

Genom att näringsidkare kan förlita sig på ett gemensamt regelverk och använda samma avtalsvillkor för sina gränsöverskridande transaktioner i alla medlemsstater bidrar den föreslagna förordningen enligt kommissionen till att sänka onödiga kostnader och tillhandahålla en hög rättssäkerhetsnivå. Eftersom den gemensamma europeiska köplagen innebär ett omfattande regelverk som ger ett effektivt konsumentskydd menar kommissionen att konsumenternas förtroende för den inre marknaden stärks samtidigt som konsumenterna uppmuntras att handla över gränserna.

Förslagets struktur

Den föreslagna förordningen består av 16 artiklar och två bilagor. Den första bilagan, som består av det för parterna valfria instrumentet "Gemensam Europeisk köplag", består av 186 artiklar som utgör ett enhetligt regelverk för kontrakt som avser försäljning av varor, leverans av digitalt innehåll och anknyttande tjänster.

En förutsättning för en sådan valmöjlighet är att säljaren av varan eller tillhandahållaren av det digitala innehållet är en näringsidkare och att köparen är en konsument. Valmöjligheten finns även när båda parter är näringsidkare, men under förutsättning att åtminstone en av dem hör till kategorin små och medelstora företag (s.k. SME, small or medium-sized enterprise). I förordningen finns en definition på vad som avses med ett företag i kategorin små och medelstora företag. Medlemsstaterna ges genom förordningen en möjlighet att genomföra förordningen så att även två näringsidkare som inte hör till kategorin små och medelstora företag (SME) ska kunna välja den gemensamma europeiska köplagen. Medlemsstaterna ska bereda parterna i ett gränsöverskridande köp möjlighet att välja den gemensamma europeiska köplagen. Men medlemsstaterna ges i förordningen dessutom möjlighet att låta den gälla även för inhemska avtal.

Den andra bilagan, "Standardmeddelande", ska näringsidkaren förse konsumenten med, om näringsidkaren vill att den gemensamma europeiska köplagen ska tillämpas på deras kontrakt. Den skyldigheten gäller utöver näringsidkarens förpliktelse att lämna förhandsinformation i enlighet med vad som närmare föreskrivs i den gemensamma europeiska köplagen. Standardmeddelandet innehåller bl.a. en sammanfattning av konsumenternas viktigaste rättigheter enligt den gemensamma europeiska köplagen.

Innehållet i förordningens 16 artiklar

Artikel 1 anger förordningens syfte. Avsikten är att förbättra förutsättningarna för den inre marknadens inrättande och funktion genom att tillhandahålla den gemensamma europeiska köplagen för gränsöverskridande kontrakt inom ovan angivna rättsområden. I artikeln anges även att förordningen för näringsidkare bidrar till att sänka onödiga kostnader och att den tillhandahåller en hög rättssäkerhetsnivå. Vidare uttrycks där att konsu-

menternas förtroende för den inre marknaden stärks eftersom förordningen innehåller en omfattande uppsättning konsumentskyddsbestämmelser garanterande ett effektivt konsumentskydd samt att konsumenterna uppmuntras att handla över gränserna.

Artikel 2 innehåller 25 definitioner. Exempelvis definieras centrala begrepp såsom avtal, näringsidkare, konsument, varor, digitalt innehåll, försäljningsavtal, konsumentavtal, anknytande tjänst, distansavtal samt avtal som ingås utanför säljarens fasta affärslokaler.

Artikel 3 klargör den gemensamma europeiska köplagens frivilliga natur. Artikel 4 innehåller bestämmelser om vad som avses med att kontraktet är gränsöverskridande. För kontrakt mellan näringsidkare anges att kontraktet är gränsöverskridande om parterna har hemvist i olika stater, varav åtminstone den ena är en medlemsstat. För kontrakt mellan näringsidkare och konsument gäller att kontraktet är gränsöverskridande om den adress som konsumenten angett, leveransadressen eller faktureringsadressen är belägen i en annan stat än den där näringsidkaren har hemvist eller säte förutsatt att åtminstone en av dessa stater är en medlemsstat. I artikeln finns ytterligare bestämmelser, t.ex. om var sätet för företag och andra organ ska anses vara beläget och var näringsidkare som är fysiska personer ska anses ha sitt hemvist. Slutligen anges att den relevanta tidpunkten för fastställandet av om kontraktet är gränsöverskridande eller inte ska vara den tidpunkt då parterna kommer överens om att använda den gemensamma europeiska köplagen.

Artikel 5 anger för vilka kontrakt den gemensamma europeiska köplagen kan väljas, dvs. kontrakt om försäljning av varor, tillhandahållande av digitalt innehåll och anknytande tjänsteavtal.

I artikel 6 klargörs att den gemensamma europeiska köplagen inte får användas i samband med blandade inslag utöver de kontraktstyper som anges i artikel 5 samt att detsamma gäller kontrakt med anknytning till konsumentkredit, dvs. när näringsidkaren beviljar eller lovar att bevilja konsumenten kredit i form av uppskjuten betalning, lån eller andra liknande förmåner. I artikel 7 finns bestämmelser om i vilka partskonstellationer den gemensamma europeiska köplagen får väljas, dvs. antingen i förhållanden mellan näringsidkare (som säljare av varorna eller tillhandahållare av digitalt innehåll) och konsument eller mellan två näringsidkare där åtminstone den ena tillhör kategorin små och medelstora företag. I artikeln definieras vad som ska förstås med ett sådant företag.

Artikel 8 handlar om själva överenskommelsen mellan parterna om att välja den gemensamma europeiska köplagen. I artikeln regleras hur det fastställs huruvida parternas val är giltigt. Vidare bestäms att det i kontrakt mellan näringsidkare och konsument måste finnas ett samtycke från konsumenten. Samtycket måste vara i form av en uttrycklig förklaring som lämnas separat från konsumentens samtycke till att ingå kontraktet, dvs. accepten. Dessutom måste näringsidkaren bekräfta parternas val för konsumenten på ett varaktigt medium. Till skillnad från rena näringsidkarförhållanden måste, i enlighet

med vad som anges i artikeln, hela den gemensamma europeiska köplagen tillämpas i sin helhet om kontraktet är mellan en näringsidkare och en konsument.

Enligt artikel 9 ska näringsidkaren i ett kontrakt med en konsument lämna standardinformation genom att förse konsumenten med standardmeddelandet i bilaga II till förordningen. Konsumenten blir inte bunden av själva kontraktet innan två saker uppfyllts. För det första att konsumenten mottagit bekräftelsen från näringsidkaren enligt kraven i artikel 8 åtföljd av standardmeddelandet i bilaga II, för det andra att konsumenten uttryckligen samtyckt till användandet av den gemensamma europeiska köplagen.

I artikel 10 finns bestämmelser bl.a. om att medlemsstaterna ska föreskriva effektiva, proportionerliga och avskräckande påföljder för näringsidkare som i sina förbindelser med konsumenter inte uppfyller kraven i artiklarna 8 och 9. En för förordningen central bestämmelse finns i artikel 11. Där anges att om parterna på ett giltigt sätt kommit överens om att använda den gemensamma europeiska köplagen ska frågor som omfattas av den uteslutande regleras av denna. Kommissionen menar att förslaget tillskapar ett alternativt materiellt avtals- och köprättsligt system som gäller vid sidan av den annars tillämpliga nationella regleringen. Enligt kommissionen påverkar förordningen därmed inte befintliga lagvalsregler. Det tydliggörs även att om kontraktet ingås så är tanken att den gemensamma europeiska köplagen även reglerar frågor om efterlevnad och påföljder vid underlåtenhet att uppfylla kraven på förhandsinformation. Artikel 12 innebär att informationskrav i nationell lagstiftning som en följd av tjänstedirektivet (2006/123/EG), och som kompletterar informationskraven i den gemensamma europeiska köplagen, inte påverkas av förordningen.

Medlemsstaterna ges, enligt artikel 13, två möjligheter att i det nationella genomförandet göra den gemensamma europeiska köplagen tillgänglig även i rena näringsidkarförhållanden där ingen av näringsidkarna hör till kategorin små och medelstora företag och/eller kontrakt där parterna finns i samma medlemsstat.

De tre sista artiklarna (14 – 16) innehåller i tur och ordning bestämmelser i huvudsak om skyldighet för medlemsstaterna att underrätta Europeiska kommissionen om domstolsavgöranden i den egna medlemsstaten där förordningen tillämpats, kommissionens skyldighet att senast fem år efter förordningens ikraftträdande lägga fram en rapport med en översyn av hur förordningen fungerar samt slutligen tidpunkt för förordningens ikraftträdande och tillämpning.

Övergripande innehåll i den gemensamma europeiska köplagen (Bilaga I)

Den gemensamma europeiska köplagen i bilaga I består av 8 delar.

Den *första delen* innehåller vissa inledande bestämmelser, bl.a. vissa allmänna principer (exempelvis principen om avtalsfrihet som huvudregel)

och tillämpningsfrågor såsom att regelverket ska tolkas självständigt och avsaknad av formkrav.

2011/12:FPM29

Den *andra delen*, som avser hur man ingår ett bindande avtal, behandlar bl.a. skyldigheter att lämna förhandsinformation och att tillförsäkra sig om att tillhandahållen information är korrekt. Dessutom regleras frågor om ingåendet av avtalet, t.ex. vad ett anbud är, under vilka förutsättningar det kan återkallas och om accept avseende ett mottaget anbud. Även frågor om ångerrätt för distansavtal och avtal utanför fasta affärslokaler regleras. Dessutom regleras frågan om brister i en parts samtycke. Till exempel synes regleringen ta sikte på frågor som motiv- och rättsvillfarelse hos part, svek, hot och ockerliknande situationer och vilka konsekvenser detta får för parternas avtal.

Den *tredje delen* reglerar hur man bedömer avtalets innehåll. Denna del innehåller bl.a. bestämmelser om avtalsstolkning, vad avtalsinnehållet kan baseras på (t.ex. parternas sedvänja) och oskäligen avtalsvillkor.

Den *fjärde delen* innehåller bestämmelser om skyldigheter och rätt till påföljder för parter till ett köpekontrakt eller ett kontrakt för tillhandahållande av digitalt innehåll. Den *femte delen* innehåller bestämmelser om motsvarande frågor rörande parter till ett relaterat tjänsteavtal.

Den *sjätte delen* innehåller bestämmelser om skadestånd och dröjsmålsränta, medan den *sjunde delen* avser s.k. restitution, dvs. att parterna till ett hävt eller ogiltigt kontrakt som huvudregel är skyldiga att till sin motpart återbära från denne mottagen prestation. Den *åttonde delen* avser frågor om preskription av anspråk.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Den föreslagna förordningen med bilagor består av drygt 200 artiklar. Det pågående analysarbetet, och det kommande förhandlingsarbetet, kommer att bli mycket omfattande. Redogörelsen nedan bör därför läsas i ljuset av förslagets omfattning och att analysarbetet alltså pågår.

Förslagets påverkan på svensk rätt på ett övergripande plan

Den föreslagna förordningen innebär inte en sedvanlig harmonisering i den meningen att medlemsstaternas nationella, materiella kontraktsrätt på området ersätts av förordningens bestämmelser. På ett övergripande plan påverkas den svenska regleringen i stället huvudsakligen på två sätt.

För det första måste förordningens möjlighet för parterna att välja den gemensamma europeiska köplagen tillskapas genom att komma till uttryck i svensk rätt. För det andra måste av svensk rätt framgå att parternas giltiga val av den gemensamma europeiska köplagen innebär att den uteslutande reglerar frågor som den omfattar. Det måste därför av svensk rätt tydligt framgå att den av parterna valda gemensamma europeiska köplagen inom sitt

område gäller istället för svenska bestämmelser, oavsett om dessa är dispositiva eller tvingande.

En annan sak är att det materiella innehållet i den gemensamma europeiska köplagen inte till sitt innehåll helt överensstämmer med motsvarande reglering av frågorna i svensk rätt.

Det bör i sammanhanget noteras att flera bestämmelser i den gemensamma europeiska köplagen, främst i de delar som avser bestämmelser mellan näringsidkare och konsument om förhandsinformation och om ångerrätt vid distansavtal och avtal som ingås utanför säljarens fasta affärslokaler, i allt väsentligt motsvaras av Europaparlamentets och rådets nyligen antagna konsumenträttighetsdirektiv¹. I den utsträckning den gemensamma europeiska köplagen motsvaras av konsumenträttighetsdirektivets bestämmelser är det därför rimligt att anta att den svenska, materiella kontraktsrätten på området kommer att överensstämma med förslaget.

Vilken påverkan har de 16 artiklarna i själva förordningen på svensk rätt?

Flera av de definitioner som föreslås i förordningen har sin motsvarighet i det gällande konsumenträttsliga regelverket på EU-nivå. Övriga definitioner synes i stora drag motsvara vad som allmänt förstås med dessa i svensk rätt, t.ex. definitionerna ”avtal”, ”tro och heder”, ”förlust”, ”standardavtalsvillkor”, ”skadestånd”, ”pris” och ”borgenär”.

Den mest påtagliga påverkan som förordningen har på svensk rätt är, som anförts, att svensk rätt måste ta in bestämmelser som tillhandahåller parterna en möjlighet att välja den gemensamma europeiska köplagen. I den delen måste svensk rätt möjligen anpassas i vissa avseenden, bl.a. för att stämma överens med förordningens syn på vad som är ett gränsöverskridande kontrakt.

Lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden torde inte påverkas av förslaget. Förslaget kan medföra behov av att i marknadsföringslagen (2008:486) föreskriva att en näringsidkares överträdelse av förordningens informationskrav i artiklarna 8 och 9 kan sanktioneras enligt den lagen.

I det svenska regelverk som styr de svenska domstolarnas verksamhet kan behöva anges att de utan onödigt dröjsmål ska underrätta Europeiska kommissionen om slutliga domar från deras domstolar som inneburit tillämpning av förordningen.

Allmänt om hur de materiella reglerna i den gemensamma europeiska köplagen förhåller sig till motsvarande svenska bestämmelser

Del I Inledande bestämmelser

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG.

De inledande bestämmelserna innehåller generella, grundläggande principer som huvudsakligen överensstämmer med motsvarande i svensk rätt.

2011/12:FPM29

Del II Ingående av ett bindande avtal

Även bestämmelserna om skyldighet för näringsidkare att lämna förhandsinformation och viss ytterligare information samt bestämmelserna om ångerrätt ligger nära motsvarande reglering i svensk rätt. Härvid bör särskilt noteras att det nyligen antagna konsumenträttighetsdirektivet innehåller i allt väsentligt samma regler såvitt avser förhållandet mellan en näringsidkare och en konsument.

Bestämmelserna om hur avtal ingås innehåller centrala avtalsrättsliga frågeställningar, t.ex. förutsättningarna för att ett avtal har ingåtts, bestämmelser om anbud, accept och vad som händer vid motstridiga standardavtalsvillkor. Det kan inte uteslutas att nämnda bestämmelser till viss del avviker från motsvarande reglering i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, avtalslagen. Detsamma gäller för den gemensamma europeiska köplagens bestämmelser som tar sikte på parts bristande samtycke, t.ex. i situationer av hot, otillbörligt utnyttjande och vilseledande.

Del III Bedömning av avtalets innehåll

Bestämmelserna, som främst tar sikte på tolkning av kontrakt och dess innehåll och verkningar, synes ge uttryck för grundläggande principer som i relativt stor utsträckning är giltiga även enligt svensk rätt. Det kan dock konstateras, såvitt avser bestämmelserna om oskäligen avtalsvillkor, att den gemensamma europeiska köplagen till skillnad från svensk rätt, från oskälighetsprövningen undantar såväl frågan om det pris som ska betalas som det huvudsakliga föremålet för avtalet. En annan viktig skillnad i förhållande till svensk rätt synes också vara att artikel 83(2) inte lämnar utrymme för att i oskälighetsbedömningen ta hänsyn även till omständigheter som uppkommit efter tidpunkten för kontraktets ingående.

Delarna IV och V

Bestämmelserna i dessa delar berör två köprättsliga huvudfrågor. För det första vilka skyldigheter som parterna till ett kontrakt som avser försäljning av varor, tillhandahållande av digitalt innehåller eller anknutna tjänster har gentemot sin medkontrahent. För det andra vilka rättigheter/påföljder som en förfördelad part har rätt att göra gällande vid avtalsbrott från den andra parten, t.ex. vid dröjsmål eller fel i vara. Motsvarande reglering i svensk rätt återfinns huvudsakligen i köplagen, konsumentköplagen (1990:932) och konsumenttjänstlagen (1985:716).

Det kan i sammanhanget noteras att den gemensamma europeiska köplagen i vissa situationer erbjuder ett högre konsumentskydd än vad som är fallet i nuvarande svensk rätt. Ett exempel på det är den bestämmelse som gäller i förhållandet mellan en näringsidkare och en konsument om att konsumenten inte är skyldig att reklamera till näringsidkaren inom skälig tid efter det att

konsumenten upptäckt en brist eller defekt i den köpta varan. Ett annat exempel är att näringsidkaren i förhållande till en konsument inte ska ha möjlighet att avhjälpa ett fel i varan innan konsumenten kan göra gällande andra påföljder, t.ex. hävning.

Delarna VI, VII och VIII

Bestämmelserna gäller, i tur och ordning, skadestånd och dröjsmålsränta, restitution (i huvudsak återlämnande av från motpart mottagen prestation om avtalet hävs eller ogiltigförklaras) samt preskription. De eventuella avvikelserna gentemot svensk rätt har ännu inte analyserats, men det kan redan nu konstateras att framförallt avsnittet om preskription materiellt sett torde innehålla i vart fall delvis annorlunda regler.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

I kommissionens konsekvensanalys analyseras de sju olika strategiska alternativ som togs upp i grönboken. Dessa alternativ var grundscenariet (ingen förändring på det strategiska planet), en verktygslåda för lagstiftaren, en rekommendation om en gemensam europeisk köplag, en förordning om införande av en gemensam europeisk köplag baserad på frivillighet, ett direktiv (fullständig harmonisering eller minimiharmonisering) om en gemensam europeisk köplag med tvingande bestämmelser, en förordning om införande av en europeisk avtalsrätt och en förordning om införande av en europeisk civilrättsakt.

Efter en jämförande bedömning av konsekvenserna av dessa alternativ var slutsatsen att alternativen rörande ett enhetligt avtalsrättsligt system baserat på frivillighet, ett direktiv om full harmonisering och en förordning om införande av ett obligatoriskt enhetligt avtalsrättsligt system skulle uppfylla de strategiska målen. Även om de två sistnämnda alternativen skulle kunna bidra till att avsevärt minska transaktionskostnaderna för näringsidkare och erbjuda en mindre komplicerad rättslig situation för dem som vill bedriva handel över gränserna skulle dock dessa alternativ skapa en avsevärd börda för näringsidkarna, eftersom de som endast har verksamhet i det egna landet också skulle behöva anpassa sig till ett nytt regelverk. Kostnaderna för att sätta sig in i en sådan ny obligatorisk lag skulle vara särskilt betungande jämfört med det fakultativa enhetliga avtalsrättsliga systemet, eftersom de skulle drabba alla näringsidkare. Ett frivilligt enhetligt avtalsrättsligt system skulle å andra sidan endast medföra engångskostnader för näringsidkare som vill använda det för sin gränsöverskridande handel. Inrättandet av ett frivilligt enhetligt avtalsrättsligt system ansågs därför vara den mest proportionella åtgärden eftersom den skulle minska transaktionskostnaderna för näringsidkare som exporterar till flera medlemsstater och ge konsumenterna större produkturval till ett lägre pris. Det skulle också stärka konsumentenskyddet för konsumenter som handlar i andra länder och bidra till

ökat förtroende, eftersom konsumenterna skulle omfattas av samma rättigheter i hela EU.

2011/12:FPM29

De slutliga ekonomiska effekterna av förslaget kan i detta skede inte bedömas med säkerhet. Eventuella budgetära konsekvenser bör dock kunna finansieras inom befintliga ramar (också för EU-budgeten).

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Förslagets omfattning och komplexitet innebär att regeringen ser behov av en fortsatt analys, bl.a. av den valda rättsgrunden och förslagets effekter samt dess förhållande till befintliga internationellt privaträttsliga lagvalsregler². Dessförinnan och före det att regeringen haft möjlighet att utvärdera utfallet av det pågående svenska remissförfarandet av förslaget kan Sverige, enligt regeringen, inte ställa sig bakom förslaget. Som preliminära och övergripande synpunkter kan regeringen emellertid konstatera följande.

Regeringen välkomnar att den föreslagna förordningens tillämpningsområde begränsats till försäljning av varor, tillhandahållande av digitalt innehåll och vissa anknutna tjänster, eftersom det är främst inom dessa områden som skillnader i nationell kontraktsrätt kan innebära hinder för den inre marknaden. Regeringen välkomnar vidare att förslaget inte omfattar rent kommersiella transaktioner mellan större företag och avtal mellan privatpersoner.

Det är för tidigt att avgöra om och i vilken utsträckning som de föreslagna bestämmelserna i förordningen och dess bilagor verkligen är nödvändiga. Preliminärt kan t.ex. ifrågasättas om artikel 8 i förordningen, som behandlar parternas överenskommelse om att använda den gemensamma europeiska köplagen, i tillräcklig utsträckning beaktar bestämmelserna i den internationella köprättskonventionen, CISG, om avtals ingående.

Regeringen avser bl.a. verka för att de övergripande lösningarna för den gemensamma europeiska köplagen ska bli rättsligt hållbara. Regeringen avser vidare att verka för att regleringen i köplagen blir förutsebar, rättssäker och enkel att tillämpa. I detta ligger även att de parter som valt den gemensamma europeiska köplagen ges förutsättningar att förstå konsekvenserna av valet. En genomgående handlingslinje bör även vara att verka för att det materiella regelverket i så stor utsträckning som möjligt ska

² Jfr. t.ex. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 864/2007 av den 11 juli 2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser.

ansluta till svensk materiell kontraktsrätt inom de områden som den gemensamma europeiska köplagen omfattar. Enligt regeringen bör det även vara ett grundkrav att den gemensamma europeiska köplagen innebär ett sammantaget högt konsumentskydd. Samtidigt är det viktigt att regelverket utgör en väl avvägd och rimlig balans mellan näringsidkar- och konsumentintressen. Om regelverket inte uppfyller de kraven finns risk för att parterna inte kommer att vara intresserade av att välja det.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Förslaget har ännu inte börjat förhandlas i rådet, varför övriga medlemsstaters ståndpunkter ännu inte är kända.

Det mångåriga arbete som föregått förslaget har dock visat att flera medlemsstater varit tveksamma mot kommissionens planer på ett förslag om en gemensam europeisk köplag.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Det är inte känt vilken inställning institutionerna har till kommissionens förslag av den 11 oktober till en förordning om en gemensam europeisk köplag.

Den 8 juni 2011 antog dock Europaparlamentet, som ett svar på kommissionens grönbok, en resolution i vilken parlamentet uttryckte starkt stöd för ett instrument som skulle främja den inre marknadens utveckling och funktion och skapa fördelar för näringsidkare och konsumenter samt medlemsstaternas rättssystem.

Ministerrådet och europeiska rådet har tidigare, innan kommissionen antog sitt förslag, intagit ståndpunkten att referensramen inom kontraktsrätten inte bör tjäna som annat än ett hjälpmedel för EU:s lagstiftande organ – en verktygslåda – samt att denna verktygslåda ska innehålla allmänna principer, definitioner och modellregler inom området avtalsrätt (inklusive konsumenträtt) samt att den inte ska vara bindande.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Regeringen har berett berörda myndigheter och organisationer tillfälle att lämna synpunkter. Remisstiden utgår den 16 januari 2012.

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Kommissionen har återopat artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Därmed ska det ordinarie lagstiftningsförfarandet enligt artikel 294 tillämpas.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Kommissionen har sammanfattningsvis anfört följande om förslagets förhållande till subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Syftet med förslaget, dvs. att bidra till en väl fungerande inre marknad genom att erbjuda en frivillig och enhetlig uppsättning av avtalsrättsliga regler – har en klart gränsöverskridande dimension och kan inte i tillräcklig utsträckning uppnås av medlemsstaterna inom ramen för deras nationella system. Så länge som skillnaderna mellan de nationella avtalsrättsliga systemen fortsätter att skapa betydande extra transaktionskostnader vid gränsöverskridande transaktioner, kan målet att fullborda den inre marknaden genom att underlätta gränsöverskridande handel för näringsidkare och gränsöverskridande köp för konsumenter inte uppnås till fullo. Om medlemsstaterna vidtar icke samordnade åtgärder på nationell nivå kommer de inte att vara i stånd att undanröja de extra transaktionskostnader och den rättsliga komplexitet som näringsidkare drabbas av i den gränsöverskridande handeln i EU till följd av skillnader mellan de nationella avtalsrättsliga systemen. Konsumenter kommer i en sådan situation att fortsätta mötas av ett mindre utbud och begränsad tillgång till produkter från andra medlemsstater. De kommer också att fortsätta sakna det förtroende som kommer av att känna till sina rättigheter. Målet med förslaget skulle därför bättre kunna uppnås genom åtgärder på unionsnivå, i enlighet med subsidiaritetsprincipen. Unionen har de bästa förutsättningarna att vidta åtgärder för att lösa problemen med bristande enhetlighet genom en åtgärd på avtalsrättens område som tillnärmar de bestämmelser som är tillämpliga på gränsöverskridande transaktioner. Allteftersom marknaderna utvecklas och medlemsstaterna tvingas att vidta åtgärder oberoende av varandra, till exempel när det gäller att reglera den framväxande marknaden för digitalt innehåll, kommer lagstiftningsmässiga skillnader som leder till ökade transaktionskostnader och luckor i konsumentskyddet sannolikt att öka.

Förslagets tillämpningsområde har, enligt kommissionen, begränsats till aspekter som utgör ett verkligt problem i den gränsöverskridande handeln, och omfattar inte sådana frågor som bäst regleras i den nationella lagstiftningen. När det gäller det materiella tillämpningsområdet innehåller förslaget bestämmelser som reglerar parternas rättigheter och skyldigheter under avtalets löptid, men det tar exempelvis inte upp bestämmelser om representation, som löper mindre risk att bli föremål för oenighet. När det

gäller det territoriella tillämpningsområdet omfattar förslaget sådana gränsöverskridande situationer där problemen med tillskjutande transaktionskostnader och rättslig komplexitet gör sig gällande. Slutligen är förslagets tillämpningsområde med avseende på personer begränsat till sådana transaktioner där problem rörande den inre marknaden oftast påträffas, till exempel i förhållanden mellan näringsidkare där åtminstone en av parterna tillhör kategorin små och medelstora företag samt i förhållanden mellan näringsidkare och konsumenter. Avtal som ingås mellan privatpersoner och avtal mellan näringsidkare där ingen av parterna tillhör kategorin små och medelstora företag omfattas inte, eftersom det inte finns något påvisbart behov av åtgärder när det gäller dessa typer av gränsöverskridande avtal. Förordningen ger medlemsstaterna möjlighet att besluta att den gemensamma köplagen även ska vara tillgänglig på en helt och hållet inhemsk nivå samt på avtal mellan näringsidkare där ingen av parterna tillhör kategorin små och medelstora företag. På grund av den gemensamma europeiska köplagens fakultativa och frivilliga natur är detta förslag proportionerligt i förhållande till andra möjliga lösningar som analyserats. Detta innebär att dess tillämpning är beroende av en överenskommelse mellan parterna i ett avtal när den efter en gemensam bedömning anses vara till fördel i en viss gränsöverskridande transaktion. Det faktum att den gemensamma europeiska köplagen är ett frivilligt regelverk som endast är tillämpligt i gränsöverskridande fall innebär också att den kan bidra till att minska hindren för handel över gränserna utan att kollidera med djupt rotade nationella rättssystem och traditioner. Den gemensamma europeiska köplagen kommer att vara ett frivilligt system vid sidan av befintliga avtalsrättsliga regler utan att ersätta dem. Sålunda kommer lagstiftningsåtgärden endast att gå så långt som är nödvändigt för att skapa nya möjligheter för näringsidkare och konsumenter på den inre marknaden.

Enligt regeringens mening är det tveksamt om medlemsstaternas skillnader i nationell lagstiftning på områdena för försäljning av varor och tillhållande av digitalt innehåll verkligen utgör något större hinder mot den inre marknaden. Däremot kan olikheter i medlemsstaternas nationella lagstiftning på dessa områden bidra till hindren mot den inre marknaden. Olikheterna kan medföra att näringsidkare får anpassa sina kontraktsvillkor till utländsk lagstiftning, vilket kan leda till extra kostnader som annars hade kunnat undvikas. Det är vidare svårt att se att de 27 medlemsstaterna utan EU-åtgärder skulle kunna samordna sina respektive nationella lagstiftningar på ett sätt som undanröjer dessa hinder.

Enligt regeringens mening har således förslagets syfte och inriktning mot denna bakgrund en gränsöverskridande karaktär, och dess målsättningar torde inte kunna uppnås genom en reglering av medlemsstaterna var för sig.

Kommissionens förslag innebär att tillämpningsområdet för den gemensamma europeiska köplagen begränsats till ett fåtal områden inom vilka hindren kan förmodas vara störst. Förslaget är även begränsat i den

meningen att en tillämpning förutsätter ett avtal om detta mellan parterna och det är endast avsett att vara tillämpligt i gränsöverskridande fall. Slutligen är förslaget tillämpningsområde med avseende på användare begränsat så att det inte omfattar sådana transaktioner där den inre marknaden inte alls eller bara i liten utsträckning påverkas av skillnaderna i nationell kontraktsrätt, t.ex. kommersiella transaktioner mellan större företag eller avtal mellan privatpersoner.

Artikel 8 i den föreslagna förordningen anger att frågan huruvida det finns en överenskommelse mellan parterna att använda den gemensamma europeiska köplagen ska fastställas på grundval av artikel 8.2, 8.3 och 9 i förordningen samt av relevanta bestämmelser i nämnd köplag. Det innebär att den gemensamma europeiska köplagen får företräde framför såväl nationell rätt som FN-konventionen om internationella köp, CISG, redan i ett tidigt skede för att avgöra om parterna avtalat om att tillämpa köplagen. Det kan ifrågasättas om den lösningen är förenlig med proportionalitetsprincipen.

Mot den nu angivna bakgrunden – och utifrån den bedömning som ska göras nu – är det dock regeringens uppfattning att förslaget till förordning om en gemensam europeisk köplag allmänt sett är förenlig med fördragets subsidiaritets- och proportionalitetsprinciper.

Det ligger i sakens natur att en definitiv bedömning av frågan om förslaget proportionalitet påverkas av det kommande förhandlingsarbetet och den slutliga utformning som förordningen ges. Det blir därför en viktig fråga i förhandlingarna att avgöra om och i vilken utsträckning som de föreslagna bestämmelserna i förordningen och dess bilagor verkligen är nödvändiga, dvs. proportionerliga. Det kommande förhandlingsarbetet kan således komma att leda till bedömningen att bestämmelser i förslaget inte är proportionerliga från ett svenskt perspektiv. Inom ramen för en slutlig proportionalitetsbedömning måste även tas ställning till om förordningen ger ett tillräckligt skydd för konsumenten och de parter som annars kan vara underlägsna i avtalsförhållandet, t.ex. små företagare, och om förordningen ger tillräcklig flexibilitet för framtiden.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget har remitterats till berörda myndigheter, organisationer och enskilda. Remisstiden utgår den 16 januari 2012. En första diskussion om förslaget mellan medlemsstaternas företrädare på expertnivå hölls den 8 november i Polen. Det polska ordförandeskapet planerar två rådsarbetsgruppsmöten i november, dels den 21-22 november dels den 28-29 november. Det är inte känt när Europaparlamentet påbörjar sin behandling av förslaget.

